

مقدمه‌ای بر

اداره امور عمومی در اسلام

دکتر علی رضا مدانلو جویباری

(عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بهشهر)

دکتر سید محمد کاظم نژاد

(مدیر دفتر سازماندهی و بهبود روش‌های شرکت برق منطقه‌ای مازندران و

گلستان و مدرس دانشگاه آزاد اسلامی واحد بهشهر)

فهرست مطالب

۲. نقدی بر مفهوم «حاکمیت» در اندیشه صاحب نظران غربی ۴۷ ۳. «حاکمیت» در اسلام و تبیین نظریه مختار ۵۰ جمع بندی و نتیجه گیری ۵۴ پی نوشت ها ۵۶ فصل سوم: نگرش به حکومت و مدیریت از منظر امام علی (ع) ۶۵ مقدمه ۶۷ ۱. امانت بودن مسؤولیت و مدیریت ۶۹ ۲. ارزش ابزاری حکومت و مدیریت ۷۳ ۳. نگرش اخلاقی به مدیریت ۷۵ ۴. سلسله مراتب و مشارکت در مسؤولیت ها ۷۷ ۵. مسؤولیت؛ فرصتی اخلاقی و معنوی ۷۸ ۶. عمران و آبادانی در کنار وظایف فرهنگی ۸۰ ۷. ضرورت استفاده از تجارب تاریخی در مدیریت ۸۱ ۸. حقوق و وظایف متقابل ۸۲ ۹. نگرش مثبت و کرامت مدار به انسان ها ۸۴	پیشگفتار ۱۵ فصل اول: مفاهیم اداره امور عمومی، دولت، حکومت و حکومت اسلامی ۱۷ مقدمه ۱۹ تعریف اداره امور عمومی ۱۹ تعریف حکومت و حاکمیت ۲۰ تفاوت دولت (state) با حکومت (Government) ۲۲ ضرورت و لزوم حکومت در جامعه ۲۸ لزوم حکومت دینی ۳۰ امامان (علیه السلام) و تشکیل حکومت اسلامی ۳۱ لزوم حکومت اسلامی در عصر غیبت ۳۲ حکومت اسلامی از احکام اولیه است ۳۷ پی نوشت ها ۳۸ فصل دوم: نظریه حاکمیت در دیدگاه اسلام ۴۱ مقدمه ۴۳ معنی لغوی «حاکمیت» ۴۴ مفهوم اصطلاحی «حاکمیت» ۴۴ ۱. تطور مفهوم حاکمیت در غرب ۴۵
---	---

دانشمند دینی و تحقیق عمیق در علوم	۱۰. توجه به قدرت و نظارت الهی ۸۶
اسلامی..... ۱۳۳	۱۱. توجه به مشارکت و نقدپذیری در مدیریت ۸۸
انسان‌شناسی پیش‌نیازی ویژه برای مدیریت ۱۳۵	یادآوری چند نکته ۸۹
اسلام و ارزش‌های برتر در مدیریت اقتصادی..... ۱۳۵	پی‌نوشت‌ها:..... ۹۰
پرسش و پاسخ..... ۱۳۷	فصل چهارم: جامعه مطلوب از دیدگاه امام علی (علیه السلام)..... ۹۵
فصل ششم: نحوه مدیریت در سازمان از دیدگاه قرآن و عترت (ع)..... ۱۴۷	مقدمه..... ۹۷
مقدمه..... ۱۴۹	جامعه..... ۹۷
جهل و نادانی..... ۱۵۰	منشأ پیدایش جامعه ۹۸
خیانت کارگزار..... ۱۵۲	ویژگی های جامعه مطلوب از نظر حضرت علی (علیه السلام)..... ۱۰۰
تهمت..... ۱۵۳	۱. اوصاف مشترک مردم و زمامداران..... ۱۰۰
عدم تعهد و وفای به عهد..... ۱۵۳	۲. اوصاف ویژه زمامداران..... ۱۰۳
حیله مکر..... ۱۵۵	۳. وظایف زمامداران نسبت به مردم ۱۰۵
اختلاف میان کارگزاران بزرگترین آفت است..... ۱۵۵	پی‌نوشت‌ها..... ۱۱۹
عدم وفاداری (به اسلام و ولایت فقیه) کارگزاران..... ۱۵۶	فصل پنجم: پیش‌نیازهای مدیریت اسلامی..... ۱۲۵
کبر و خودخواهی..... ۱۵۹	انسان‌شناسی، مقدمه مدیریت و سایر علوم انسانی ۱۲۷
برنامه‌ریزی..... ۱۶۶	ارتباط انسان‌شناسی با مدیریت..... ۱۲۹
سازماندهی..... ۱۶۷	راه ترویج ارزش‌های اخلاقی..... ۱۳۱
نظارت..... ۱۶۸	انسان‌شناسی و فلسفه اخلاق..... ۱۳۲

۸. هوشیار نسبت به پیرامون (محیط)	۱۶۹
اجتماعی و فرصت‌ها و تهدیدها)..... ۲۰۳	نتیجه‌گیری..... ۱۷۰
۹. پاک‌سازی محیط از چالوسان و تملق	پی‌نوشت‌ها..... ۱۷۱
گویان..... ۲۰۳	فصل هفتم: مدیریت در پرتو قرآن و نهج
۱۰. داشتن ملایمت رفتاری (رفتار ملایم)	البلاغه..... ۱۷۳
..... ۲۰۴	مقدمه..... ۱۷۵
۱۱. مشورت در امور..... ۲۰۵	تعریف مدیریت..... ۱۷۶
۱۲. انتقاد پذیری..... ۲۰۵	ویژگی‌هایی مدیریت اسلامی..... ۱۷۶
۱۳. رعایت اعتدال در امور..... ۲۰۶	مهارت‌های سه‌گانه مدیریت و
۱۴. اعمال مدیریت تشویق و تنبیه..... ۲۰۶	رهنمودهای اسلام..... ۱۸۸
۱۵. حفظ اسرار کارکنان..... ۲۰۸	منابع..... ۱۹۸
۱۶. آینده‌نگری..... ۲۰۸	فصل هشتم: اصول مدیریت کارآمد
منابع..... ۲۱۰	دیدگاه امام علی (ع)..... ۱۹۹
فصل نهم: اصول مردم‌داری در مدیریت	مقدمه..... ۲۰۱
اسلامی و معیارهای آن..... ۲۱۳	۱. تحمّل بالا در سختی‌ها..... ۲۰۱
مقدمه..... ۲۱۵	۲. برخورد منصفانه با فرودستان هم‌قطاران
معیارهای مردم‌داری در مدیریت اسلامی	 ۲۰۱
..... ۲۱۷	۳. توجه به وضع معیشتی کارکنان..... ۲۰۲
الف. حسن خلق..... ۲۱۷	۴. توانائی انسجام دهی و حفظ گروه..... ۲۰۲
ب. آسان گرفتن بر مردم..... ۲۱۸	۵. نظم آراستگی و پیراستگی..... ۲۰۲
ج. رسیدگی شخصی به امور مردم..... ۲۱۸	۶. تعهّد نسبت به هدف..... ۲۰۲
د. تواضع..... ۲۱۹	۷. توانایی شناخت صحیح از خویشان
	(نقاط قوت و ضعف)..... ۲۰۳

۲۳۸	۱. سلامت سازمانی.....	ه. تأمین نیازهای مردم با سرعت و بدون
۲۳۹	۲. سلامت سازمانی از منظر دین	تأخیر..... ۲۲۰
۲۴۰	۳. اخلاق در سازمان.....	و. نرمی و مدارا با زیردستان و مردم..... ۲۲۰
۴. ارزش های اخلاقی از منظر معصومان		ز. گشاده‌رویی..... ۲۲۱
۲۴۲		ح. خشنود کردن مردم..... ۲۲۲
۲۴۲	الف. اخلاق فردی.....	ط. دوستی با مردم..... ۲۲۲
۲۴۳	۱. ایمان.....	ی. ساده‌زیستی..... ۲۲۳
۲۴۳	۲. تقوا و اطاعت از فرامین الهی.....	ک. معاشرت نیکو با مردم..... ۲۲۴
۲۴۴	۳. اخلاص.....	ن. در دسترس مردم بودن..... ۲۲۴
۲۴۵	۴. خدا ترسی در آشکار و پنهان.....	م. احترام به آراء مردم..... ۲۲۶
۲۴۵	۵. توکل بر خدا.....	ن. اجتناب از اجحاف به مردم..... ۲۲۶
۲۴۵	۶. توسل و استمداد از خدای متعال.....	ش. بخشش اشتباهات مردم..... ۲۲۷
۲۴۶	ب. اخلاق حرفه‌ای.....	ع. توجه به زیردستان و خدمت به آنان..... ۲۲۷
۲۴۷	۱. نظم و انضباط مدیران.....	ف. رفتار نیک با مردم..... ۲۲۸
۲۵۱	۳. انتقادپذیری مدیران.....	ص. پرهیز از مشاجره و خصومت با مردم
۴. ارتباط با زیردستان و عدم احتجاج		 ۲۲۸
۲۵۱	مدیران.....	ق. بردباری و صبر..... ۲۲۹
۲۵۳	۵. صداقت مدیران.....	پی‌نوشت‌ها:..... ۲۳۰
۲۵۴	۶. نرمش و خشونت به جای مدیران.....	منابع..... ۲۳۳
۷. رفاه و تأمین کامل کارمندان (مادی و		فصل دهم: ارزشهای اخلاقی مؤثر..... ۲۳۵
غیرمادی)..... ۲۵۴		در سلامت سازمان از منظر کلام
۲۵۶	اهم آثار عوامل رفاهی عبارتند از:.....	معصومان(ع)..... ۲۳۵
		مقدمه..... ۲۳۷

پیشگفتار

اداره امور عمومی (Public administration)، بکارگیری سیاست‌گذاری‌های دولت و نیز یک رشته دانشگاهی است که به مطالعه این بکارگیری می‌پردازد و کارمندان دولت را برای این کار آماده می‌سازد. بعنوان یک حوزه مورد پژوهش با قلمروهای گوناگون، هدف بنیادی آن پیشبرد مدیریت و سیاست‌ها برای امکان‌پذیر ساختن عملکرد دولت است. اداره امور عمومی بطور مرکزی با سازماندهی سیاست‌ها و برنامه‌های دولت و نیز رفتار مسئولان (معمولاً غیرمنتخب) که بطور رسمی پاسخگوی عملکردشان هستند، سروکار دارد. بسیاری از کارکنان عمومی غیرمنتخب را می‌توان بعنوان اداره‌کنندگان امور عمومی در نظر گرفت که شامل سران شهر، کشور، منطقه، ایالت و واحدهای فدرال مثل مدیران بودجه شهری، اداره‌کنندگان منابع انسانی، مدیران شهر، مدیران آمار، مدیران ایالت، و وزیران کابینه می‌باشد.

هر علمی هدفی را دنبال می‌کند و در پی دستیابی به مقصدی است. در تعریف مدیریت نیز عنوان شد که هدف نیل به اهداف سازمان است. این هدف یا ارائه خدمات یا تولید محصول می‌باشد. همچنین هدف مدیریت در یک جامعه غربی حداکثر کردن سود است. به عبارت دیگر سود اصالت دارد و انجام وظایف مدیریت در راستای نیل به این هدف است. حال چرا مدیریت در جامعه غربی به دنبال حداکثر سود است؟ زیرا سعادت را در مادیات و در دنیا جستجو می‌کند و به پایان کار (آخرت) اعتقادی ندارد. حال آنکه در قرآن این صفت از ویژگی‌های کافران شمرده شده است.

نگرش اسلامی کمک می‌کند تا محور توجه مدیران به توسعه ارزش‌های اخلاقی برای تکامل نیروی انسانی سازمان تغییر یافته و نیز هدف فعالیت‌های سازمان رضایت الهی، یا تقرب به بالاترین حد کمال تعیین شود. بدین ترتیب، ویژگی‌هایی برای فرایند مدیریت (شامل برنامه‌ریزی، پاداش و کنترل) یا ارکان سازمان (مانند مدیران و کارمندان) تعیین می‌شود که چارچوب مدیریت اسلامی را شکل می‌دهند.